

Partidistriktsmotion Äldreomsorg

Från vi föds tills vi dör är vi människor, individer, med starka rättigheter. Rättigheter som alltför ofta åsidosätts när vi åldras. Äldre personer ses inte som kompetenta med möjligheter att bidra till sin egen och samhällets utveckling. Den synen finns i hela samhället, det är ålderism, och också inom äldreomsorgen. Äldres erfarenheter och kompetens måste tas tillvara. Den nya äldreomsorg som vi vill se måste ha det som utgångspunkt. Äldres självbestämmande måste vara den självklara utgångspunkten.

En trygg och individanpassad äldreomsorg är en trygghet för alla, oavsett ålder. Det ger trygghet att inte behöva oroa sig för föräldrar och släktingar eller att veta att en bra äldreomsorg finns den dag vi själva behöver den.

Sveriges välfärd har ofta varit en källa till stolthet. Den utjämnar klyftor och den ger efter behov. Men svensk äldreomsorg är inte idag vad den borde vara. För lite resurser har gått hand i hand med en syn på äldre som patienter snarare än medborgare. Omsorgen i sig har allt för ofta setts som något som inte kräver särskild kompetens, snarare än en verksamhet som kräver kvalificerade undersköterskor och kompetenta chefer.

Att vi kan lita på välfärden är helt avgörande för vårt samhällsbygge, för vårt starka samhälle. Därför är läget i äldreomsorgen på många sätt oroväckande. Allmänhetens förtroende för äldreomsorgen sjunker i samma takt som myndigheterna rapporterar om bristerna. Det höga antalet dödsfall i covid-19 bland äldre på särskilda boenden och inom hemtjänsten i Sverige har med rätta riktat strålkastarljuset på behoven av en stärkt äldreomsorg.

Det är dags att Socialdemokraterna kliver fram som det parti som stärker äldres rätt i äldreomsorgen och som ser till att höjd kvalitet går hand i hand med stärkta villkor för personalen. Det finns inte en enskild åtgärd som behövs för att stärka svensk äldreomsorg. Vi behöver flera åtgärder samtidigt, vi behöver ett lyft för svensk äldreomsorg. Vi behöver en personal som mår bra på jobbet och kan utvecklas i yrkesrollen. Vi behöver att anhöriga kan slippa kriga för att mamma ska få den omsorg hon har rätt till. Vi behöver att den äldre person som har behov av omsorg får en god omsorg, oavsett var i landet du bor och oavsett om det sker i offentlig eller privat regi.

Under coronapandemin har Socialdemokraterna varit det parti som väljarna haft störst förtroende för vad gäller välfärden. Vi måste föra en progressiv politik med reformer som återställer förtroendet för välfärdsfrågorna i allmänhet och äldreomsorgen i synnerhet. Coronakommissionen har nu påbörjat sitt arbete och har kommit med sin första rapport. Där konstateras att det råder stora strukturella brister i äldreomsorgen. Villkoren för personalen är en bidragande orsak. Fragmenterad organisation och bristen på medicinsk personal och utrustning är ytterligare brister.

Stärk äldreomsorgen och individens rätt till en värdig omsorg

Kommunernas resurser till äldreomsorg har länge varit krympande. Lagstiftningen har inte kunnat hindra omsorgen från att användas som en budgetregulator i en del kommuner och det har blivit svårare för den äldre att få det stöd man behöver. Platserna i särskilda boenden för äldre har blivit färre, riktlinjerna för biståndsbedömning har skärpts och stramats åt. Behovet av hemtjänst räknas i minuter.

En ambitionshöjning för äldreomsorgen behöver befästas i lag. Nuvarande socialtjänstlagen behöver förtydligas och en äldrelagstiftning komma till, som understryker äldres rätt till en omsorg som bidrar till ”goda levnadsvillkor” för äldre, inte bara till som idag en ”skälig levnadsnivå”. Det senare begreppet har urvattnats mer och mer vartefter pengarna till äldreomsorgen inte räckt till. En tydlig lag behövs med krav på stat, regioner och kommuner som anger inriktning och ambitioner för att garantera den enskilde rätt till individanpassad vård och omsorg samt stöd och

service. I utformningen av lagen ska det fackliga perspektivet finnas med. Lagen ska höja ambitionerna för, och därmed betyda en planmässig förstärkning av resurserna till, äldreomsorgen.

Personalen är en av de stora faktorerna till en bra äldreomsorg. Att inte koppla ihop personalfrågor med kvaliteten har visat sig vara ödesdigert.

Utbildad personal anställd på heltid som kan bemöta, kommunicera, entusiasmera, skapa delaktighet i vardagen, motivera med god personkännedom och som kan analysera allmäntillstånd och riskfaktorer, är nödvändigt för en bra äldreomsorg. En äldreomsorg av god kvalitet handlar om stärkt ledarskap, personalens förutsättningar och den äldres inflytande och om personliga relationer med kontinuitet. Det är viktigt att bibehålla autonomi som äldre, få stöd i de insatser man är berättigad till, och att de genomförs i största möjligaste mån med delaktighet av den enskilde själv.

Allt fler människor i Sverige lider av demens och vi har tagit många steg mot ett mer demensvänligt samhälle. Arbetet med att få bort tvång ur demensvården är ett exempel och 2018 antog Sverige sin första nationella strategi för demens. Arbetet med människor som har demens måste få kosta. Den bemanning som finns inom demensomsorgen måste vara tillräcklig för att också personer med demens ska kunna ha ett gott liv. En ny äldreomsorgslag som sätter äldres rätt i fokus ska också ta hänsyn till behoven hos äldre med demens.

Stärk kompetensen och låt proffsen vara proffs

Nära hälften av kvinnorna i arbetaryrken arbetar deltid och det beror ofta på hur arbetet är organiserat. I första hand saknas heltidsanställningar och i andra hand är arbetet för krävande för att orka jobba heltid. För att klara av omställningen till att få fler heltidsanställda krävs politiska beslut.

En personalintensiv bransch som vård och omsorg kan bara spara på personalen genom att anställa färre, utan relevant yrkesutbildning och med sämre villkor och löner. Vi vet sedan tidigare att privata utförare har en större andel deltidsanställda och en större andel tidsbegränsat anställda än kommunala utförare av äldreomsorg. Vi vet också sedan tidigare att inom äldreomsorgen har de kommunala utförarna ofta högre personaltäthet och högre utbildningsnivå bland personalen.

Vi måste säkerställa en god schemaläggning, med en arbetsmiljö som gör att man har ordentligt med tid för återhämtning. Personalen ska ha rätt utbildning och kompetensutveckling och hälsa ska vara i fokus. Anställningsvillkoren ska bidra till att göra yrket attraktivt. Timvikarier och tillfälliga anställningar där man inte har rätt utbildning för yrket ska inte förekomma.

I Sverige är förekomsten av delade turer betydligt högre än i våra nordiska grannländer, dessutom är timmarna på en heltidstjänst fler. Med anledning av hälsa, välbefinnande och möjligheten till ett socialt liv med rekreation och återhämtning ska delade turer avskaffas.

En struktur och en organisation i äldreomsorgen måste bemannas utifrån verklighetens behov, med resurser som är kopplade till de faktiska arbetsuppgifterna. Den organisatoriska och sociala arbetsmiljön är avgörande för att personalen ska kunna ha ett hållbart arbetsliv. Dessutom måste resurser finnas för exempelvis yrkesutveckling, handledning, personalträffar, överlämningstid och tid för återhämtning.

Antalet medarbetare per chef inom äldreomsorgen är alldeles för stort. Det finns ingen möjlighet att sköta de arbetsuppgifter som en chef har med det antalet som finns idag. Därför behövs krav på maximalt 25 medarbetare per chef.

Under coronapandemin har bristen på kunskap om basala hygienrutiner uppmärksamats. Den kunskapen måste förstärkas. Det behövs ett nationellt initiativ för att få fler utbildade

undersköterskor och fler sjuksköterskor i äldreomsorgen. Socialdemokraterna ska vara initiativtagare till en sådan.

Arbetsgivare måste ta ansvar för att bemanna med endast yrkesutbildad personal och ge möjlighet och förutsättningar till fortsatt yrkesutveckling. Därmed inte sagt att det inte kan finnas olika vägar in i äldreomsorgen. När man börjar arbeta och saknar utbildning ska man därför endast utföra arbete under handledning till dess att man minst uppnått yrkesutbildningsnivån till vårdbiträde som är första steget i yrkesutvecklingstrappan.

Minutstyrning och minimibemanning måste upphöra. De som arbetar ska ha möjlighet att ge den äldre inflytande över insatserna och sin vardag. Då förutsätter det att personalen har inflytande, påverkan och att det finns tillräckligt med resurser för de faktiska behoven.

En värdig hemtjänst

Delaktighet och inflytande är en förutsättning för ett gott åldrande. Det handlar inte bara om att få säga sin mening i samhällsfrågor, utan också om att kunna fatta beslut om det egna livet. Det är extra viktigt när man blir mer beroende av hjälp och det egna utrymmet krymper.

Det största problemet är att hjälpen fördelas efter plånbok istället för behov. Rikare äldre har råd att köpa rut-tjänster och utrymme att göra skatteavdraget. Nästan hälften av skattesubventionerna genom rut-avdrag går idag till den rikaste tiondelen av befolkningen, vilket ökar ojämlikheten. Äldre med mindre resurser har inte råd att köpa särskilt mycket rut-tjänster, ens med skattesubvention. Den här utvecklingen mot en skattesubventionerad VIP-välfärd för de rika och en otillräckligt offentligt finansierad basvälfärd till resten måste vändas. Istället för miljardsatsningar på RUT vill vi se miljardsatsningar på hemtjänsten.

Under 1980-talet hade personalen inom hemtjänsten fyra boende per pass. Idag kan motsvarande siffra vara tolv boende per pass. Det innebär inte enbart att personalen sliter ut sig, utan bidrar till en stor otrygghet hos den enskilde. Vad spelar det för roll för kvaliteten och valfriheten om du har 100 utförare att välja bland, men inte vet vem som kommer att komma in i ditt hem för att ta hand om dig? Det behövs en nationell satsning på mer resurser för en hemtjänst värdig namnet.

Samverkan mellan hälso- och sjukvården och den kommunala omsorgen måste fungera

Svårigheterna att samordna omsorg och sjukvård mellan regioner och kommuner kvarstår trots försök att lösa problemen. Det gäller såväl somatisk som psykisk vård.

Uppstyckningen av vården i isolerade vårdmarknader har drabbat dem som har komplexa vårdbehov och svag förmåga att orientera sig i systemet hårdast, och bland dessa finns många äldre. Bristande samverkan mellan kommunal omsorg och regionfinansierad vård leder till undvikbara besök på akutmottagningarna. Som ett resultat av detta blir många äldre invånare liggande på akutmottagningarna i timmar i väntan på vård.

Brister i primärvården drabbar särskilt multisjuka äldre i behov av kontinuitet, samordning och trygghet. Vi behöver skapa en mer sammanhållen hälso- och sjukvård med god kontinuitet för denna grupp för att öka tryggheten och friheten för den enskilde, liksom för deras anhöriga.

Det är framförallt äldre, ofta multisjuka, som behöver sjukvård och den behöver anpassas och samordnas för att svara mot deras behov. Äldre med flera sjukdomar ska ha rätt till en samlad vårdkontakt, till årliga hälsosamtal och läkemedelsgenomgångar. Alla vårdcentraler ska kunna erbjuda geriatrisk kompetens. Det behövs även hemsjukvård i alla kommuner. Kommunerna har enligt Hälso- och sjukvårdslagen rätt att anställa sjuksköterskor till äldreboenden, men inte läkare. De skall hämtas från primärvården eller privata läkarföretag. Med jämna mellanrum görs upphandlingar av läkartjänster där olika läkarföretag och regioner deltar. Därför växlar läkarna på äldreboenden över tid. För att öka kompetensen, skapa kontinuitet och förbättra tillgängligheten

för de äldre bör kommunerna få anställa läkare med geriatrisk kompetens på äldreboenden alternativt att vårdcentraler ska ha geriatriker som får ansvar för närliggande särskilda boenden.

För att få tillgång till informationssamhället och för att ta del av rådgivning och andra sjukvårdstjänster krävs idag Bank ID. Många äldre har inte den tillgången. Ofta behöver man hjälp vid problem vid användning av digital teknik. Det behövs därför en samhällsfinansierad telefonsupporttjänst.

Socialdemokraterna i Stockholm yrkar att

1. Socialdemokraterna tar fram ett äldrepolitiskt program för att säkerställa äldres rätt i samhället, motverka åldersdiskriminering och bygga ett samhälle gott att åldras i.
2. Socialdemokraterna vill se en särskild rättighetsbaserad äldreomsorgslagstiftning, som tillförsäkrar äldre rätten till goda levnadsvillkor, inflytande över sin egen situation och garanterar en god vård och omsorg. I utformningen av lagen ska det fackliga perspektivet finnas med.
3. Socialdemokraterna utfäster sig att genom den nya äldreomsorgslagen tillförsäkra äldreomsorgen en planmässig förstärkning av resurserna med minst 30 procent i fasta priser och oberoende av volymförändringar fram till 2026.
4. Socialdemokraterna tar ett nationellt initiativ till en kraftsamling för att säkerställa en god och hållbar äldreomsorg i hela landet.
5. Socialdemokraterna vill se att anställda i äldreomsorgen tillförsäkras goda anställningsvillkor såsom tillsvidareanställningar på heltid och slopade delade turer.
6. Socialdemokraterna vill se en satsning på ledarskapet i äldreomsorgen och ett krav om max 25 medarbetare per chef.
7. Socialdemokraterna vill se kompetensförstärkning inom äldreomsorgen och höjande av undersköterskeyrkets status, bland annat genom skyddad yrkestitel, nationell undersköterskeexamen och möjlighet till karriärutveckling inom yrket.
8. Socialdemokraterna tar ett nationellt initiativ för att få fler utbildade undersköterskor och fler sjuksköterskor i äldreomsorgen.
9. Socialdemokraterna tar initiativ till en utredning av effekterna av gjorda privatiseringar av äldreomsorgen och av Lagen om valfrihetssystem, med sikte på att LOV ersätts av ett system som sätter behovsstyrning i centrum och säkrar de säkra äldres rätt till en god omsorg.
10. Socialdemokraterna vill se en lagändring för att säkerställa att vårdcentraler ska ha allmänläkare och geriatriker som får ansvar för närliggande särskilda boenden alternativt att kommunerna får anställa läkare på särskilda boenden.
11. Socialdemokraterna vill se att den äldres behov och önskemål ligger till grund för biståndsbedömning i äldreomsorgen och att kommunerna genomför förenklade beslutsformer.
12. Socialdemokraterna vill se en utökad kompetens inom geriatrik och en ökning av forskning inom området.
13. Socialdemokraterna vill att en nationell samhällsfinansierad telefonsupporttjänst för alla äldre personer införs.